

MOLNÁR B. LEHEL

UNITÁRIUS PÜSPÖKI VIZITÁCIÓS JEGYZŐKÖNYVEK ÉS NÉHÁNY ARANYOSMENTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG EZEK TÜKRÉBEN¹

Erdély művelődés- és egyháztörténeti forrásainak feltárása, nyilvántartása és kiadása az 1990-es évek után új fordulatot vett. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület, az Entz Géza Művelődéstörténeti Alapítvány égisze alatt működő különböző kutatóműhelyek, a Kolozsvári Református Teológiai Akadémia Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének, az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai mind azt bizonyítják, hogy az alap kutatások (levéltári-kézirattári dokumentumok feltárása) jó úton haladnak. Napjaink historikusai munkájukat úgy próbálják végezni, hogy a nemzetközi szakirodalom modern kérdésfelvetéseire is választ adjanak.

Jelen előadásomban az egyháztörténet elsőrangú forrásaira, a püspöki vizitációs jegyzőkönyvekre fektetem a hangsúlyt, ezen belül pedig egy pár aranyosmenti unitárius egyházközségről próbálok rövid keresztmetszeti rajzot adni.

Az egyházlátogatási vagy canonica vizitációs jegyzőkönyvek kutatása nagy múltra tekint vissza Európában, és ezeknek a dokumentumoknak „forrástipológiai elhelyezése kritikai szinten is megtörtént”, sőt ezt a forrástípust már a modern kommunikáció-történeti kutatásokba is bevonták.²

Magyarországon Timon Ákos volt, aki már 1884-ben *A canonica visitatio a magyar egyházjogban* című munkában az egyházlátogatási források egyházzjogi értékelését elvégezte, de ezt követően nem jelent meg túl sok jegyzőkönyv nyomtatásban. Holl Béla 1950-ben dolgozta fel a Váci-Egyházmegye vizitációs jegyzőkönyveit, de ez a munka is csak a múlt évben látott napvilágot. A fordulatot a jegyzőkönyvek feltárásában és publikálásában is a közép-kelet-európai kommunista rendszerek összeomlása jelentett, aminek következtében újjászerveződhetek az egyháztörténeti kutatások fórumai. 1991-ben Az Új Magyar Központi Levéltár Módszertani Osztályának elkészült az a kiadványa, amely segítséget nyújt

1 A Tordán rendezett Aranyosmenti Konferencián 2005 áprilisában elhangzott előadás szerkesztett változata.

2 Monok István: Az egyházlátogatási jegyzőkönyvek könyvtártörténeti hasznosítása. In: Magyar egyháztörténeti vázlatok. 1998/1-2. 203.